

TEMA EDİTÖRLERİNDEN

Filmlerle Düşünmek ve Düşlemek...

Sinema ve politika ilişkisini ele aldığımız *Moment Dergi*'nin bu sayısı için yazı çağrısında bulunmamızdan tam bir ay sonra, korkunç bir darbe girişimine tanık olduk. Üzerimizden geçen savaş uçaklarının, patlama ve silah seslerinin belleğimizde bıraktığı izler kolay kolay silinecek gibi değil. Darbe girişimi sadece bizleri travmatize etmekle kalmadı, ülke gündeminde ve toplumsal yaşamda bir kırılma noktasını teşkil etti; ardından ilan edilen “olağanüstü hal” dolayısıyla eleştirel düşüncenin ve politik sözün alanı iyiden iyiye daraldı. Elbette akademi de bu karanlık atmosferden nasibini aldı. Böylesi bir tarihsel momentte, sanatın her zaman daha iyiyi ve doğruyu aramak bakımından dönemin koşullarının ötesinde olduğu bilinciyle, filmler üzerine ve filmlerle düşünmenin ve düşlemenin gerçekten kıymetli ve anlamlı olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle başta yazarlar ve kendileriyle yaptığımız söyleşilerle dergiye değerli katkılar sunan Reha Erdem ve Emin Alper olmak üzere, *Moment Dergi*'nin “Sinema ve Politika” temalı bu sayısının yayıma hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz.

Sinema ve politika meselesinin farklı veçhelerine ışık tutan bu sayıda, bellek çalışmalarından feminist film eleştirisine, alımlama çalışmalarından temsil eleştirisine ve sinema felsefesine dek farklı eleştirel perspektiflerden beslenen sekiz tema makalesinin yanı sıra bir de tema dışı makale yer alıyor.

Tema makalelerinden ilki belgesel-kurmaca ilişkisini politik içerik çerçevesinde tartışan Semra Civelek'e ait. Civelek, “2000 Sonrası Politik Türkiye Sinemasında

Kurmaca-Belgesel Etkileşimi: *Gelecek Uzun Sürer* Filmi Örneği” başlıklı yazısında, anlatısını etnik kimlik, Kürt sorunu, travma, geçmişle hesaplaşma, bellek, hatırlama ve unutmama pratikleri gibi meseleler etrafında yapılandırılan *Gelecek Uzun Sürer* (Özcan Alper, 2011) filmini, belgesel/kurmaca ve biçim-politik içerik ilişkisi bağlamında değerlendiriyor. Filmde belgesel öğelerin sadece kurmacayı ilerletme işlevi görmediğini, aynı zamanda filmin kendisini politik eylem alanına dâhil eden bir tür kayıt aracına dönüştürdüğünü ifade eden yazar, kayıp yakınlarının röportajları/ses kayıtları aracılığıyla, filmin toplumsal travmaların görünür kılınması ve geçmişle hesaplaşma açısından eleştirel bir işlevi yerine getirdiğini vurguluyor.

Tema makalelerinden ikincisi, 2000’ler Türkiye sinemasında erkek karakterleri merkezine alan popüler filmleri eleştirel bir gözle sorgulayan ve bu filmlerin kadın söylemine bir imkân sağlayıp sağlamadığını araştıran Aslı Ekici’nin “Popüler Film Anlatısı ve Gizemin Taşıyıcısı Kadın” başlıklı yazısı. Ekici, feminist film çalışmalarından ve popüler filmlerin eleştirel okumaya olanak sağlayan çatlak bir hattının olabileceğini ifade eden Michael Ryan ve Douglas Kellner’ın yapısöküm yönteminden yararlanarak, Türkiye sinemasında 2000’li yıllarda çekilen *Av Mevsimi* (Yavuz Turgul, 2010), *Neredesin Firuze* (Ezel Akay, 2004) ve *Hokkabaz* (Ali Taner Baltacı; Cem Yılmaz, 2006) filmlerini analiz ediyor ve kadının anlatıda gizem unsuru olarak sunulmasının kadınlığa dair ne tür anlamları dolaşıma soktuğunu araştırıyor.

Aslı Gön, “Kurmacaya Hükmetmek: Komedi ve Sanat Filmlerinde (Öz)Düşünümsellik” başlıklı yazısında, özdüşünümselliğin özelliklerini ve genel olarak sinemadaki seyrini ele alan teorik bir tartışmanın ardından, Türkiye sinemasında özdüşünümselliği kullanan *Gora: Bir Uzay Filmi* (Ömer Faruk Sorak, 2004), *Arog: Bir Yontma Taş Filmi* (Ali Taner Baltacı & Cem Yılmaz, 2008) ve *Yahşi Batı* (Ömer Faruk Sorak, 2009) gibi popüler komedi filmleriyle *Mayıs Sıkıntısı* (Nuri Bilge Ceylan, 1999), *Neden Tarkovski Olamıyorum?* (Murat Düzgünoğlu, 2014) ve *Bekleme Odası* (Zeki Demirkubuz, 2003) gibi sanat filmlerini karşılaştırıyor. Yazar, aracın doğasını öne çıkaran bu filmlerin, izleyici ve film arasında yeterli mesafeye ve eleştirel sorgulamaya olanak sağlayıp sağlamadığını değerlendiriyor.

Moment Dergi’de yer alan sonraki iki yazı, *Dövüş Kulübü* filmini konu edinmeleri bağlamında ortaklaşıyor. Coşkun Liktör “ ‘Abandon All Hope Ye Who Enter Here’: The Critique of Consumer Society in *American Psycho* and *Fight Club*” başlıklı yazısında vahşi kapitalizmin, materyalizmin, rekabet ve tüketim kültürünün hâkim olduğu 21. yüzyılın eşliğindeki Amerikan toplumunu konu alan ve her ikisi de roman uyarlaması

olan *Dövüş Kulübü* (*Fight Club*, David Fincher, 1999) ve *Amerikan Sapığı* (*American Psycho*, Mary Harron, 2000) filmlerini analiz ederek, bu filmlerin beyaz yakalı karakterlerinin şiddete başvurmasını geç kapitalizmin ve tüketim toplumunun yabancılaştırıcı etkisinden kurtulma çabasıyla ilişkilendiriyor ve filmlerin Amerikan toplumuna yönelik bir eleştiri olarak okunabileceğini ileri sürüyor. Ezgi Sertalp ise “Parçalanmış Benlikler, Parçalanmış Hayatlar ve Parçalanmış Filmler: Bir *Dövüş Kulübü* Okuması” başlıklı yazısında postmodernizmi dönemin ruhunu tarif eden anahtar bir kavram olarak ele alıyor ve postmodernizm ile öznelerin kimlikleri ve benlikleri, ayrıca filmlerin anlatısal ve sinematografik öğeleri arasındaki ilişkiyi *Dövüş Kulübü* filmi incelemesiyle tartışıyor.

Derginin diğer tema yazıları, temsil eleştirisinden alımlama çalışmalarına ve sinema felsefesine uzanan, farklı eleştirel yaklaşımlardan yararlanan makalelerden oluşuyor. Bu kapsamda Şengül İnce “Şeflerin Savaşı: Profesyonel Mutfaklarda Erkek ve Kadın Şefler” başlıklı yazısında ev mutfağını kadınların “iktidar alanı” olarak tarif ederken bunun aksine, profesyonel mutfak olarak adlandırılan restoran mutfaklarının, erkeklerin alanı olduğunu belirtiyor; kadınlık, erkeklik ve yemek pişirme arasındaki ilişkiyi örnek çalışmalar üzerinden tartıştıktan sonra, profesyonel mutfakları konu edinen *Çok Pişmiş* (*Burnt*, John Wells, 2015), *Şeflerin Savaşı*, (*Le Chef*, Daniel Cohen, 2012) *Aşk Tarifli* (*No Reservation*, Scott Hicks, 2007) ve *Sarayın Tadları* (*Les Saveurs Du Palais*, Christian Vincent, 2012) filmlerinde kadınların, erkekler tarafından hegemonize edilmiş bu alanda nasıl var olabildiğini, erkek ve kadınların baş aşçı olarak nasıl temsil edildiğini inceliyor.

“Zorunlu Göçe İlişkin Belleğin Oluşmasında Filmlerin Katkısı: *Dedemin İnsanları* ve *Bir Tutam Baharat* Filmlerinin Alımlanması” başlıklı yazısında Sıla Levent, beyaz yakalıların Türk ve Rum zorunlu göçünü konu edinen Türkiye yapımı *Dedemin İnsanları* (Çağan Irmak, 2011) ve Yunanistan yapımı *Bir Tutam Baharat* (*Politiki Kouzina*, Tasos Baulmetis, 2003) filmlerini nasıl alımladıklarını nitel yöntem ve teknikler kullanarak inceliyor. Yazar alan araştırmasından elde ettiği bulgulardan hareketle, sinemanın toplumsal belleği oluşturma ve dönüştürme konusunda nasıl bir rol oynayabileceğini tartışıyor.

Derginin teması bağlamında yer verilen son makale, Kübra Yüzüncüyıl ve Berkay Buluş’a ait. Kübra Yüzüncüyıl ve Berkay Buluş “Hareket-İmge ve Zaman-İmge Kavramları Çerçevesinde Torino Atı’nın Ayak İzleri” başlıklı yazılarında Bela Tarr’ın Nietzsche’nin bir atın boynuna sarılıp ağmasından hareketle çektiği *Torino Atı* (*The*

Turin Horse, 2011) filminde, yönetmenin bir anlamda hikâyenin eksik bırakılmış parçasını yani ata ne olduğunu anlatmayı seçtiğini vurgulayarak bu seçimin kendisinin Deleuzeyen anlamda devrimci bir güç taşımakta olduğunu iddia ediyor. Öncelikle *Torino Atı*'yla Deleuze felsefesi arasında kurdukları ilişkiye değinen yazarlar, çalışmanın devamında Deleuze'ün hareket-imesi ve zaman-imesi kavramları ışığında filmi okuyup yorumlamayı deniyor.

Derginin tema dışı tek yazısı, Hilal Erkazancı Durmuş'un "The Representation of Turkey Through Narrative Framing- Saudi Arabian and Turkish Newspapers' Coverage of the Arabic Dubbed Turkish Series *Noor*" başlıklı makalesi. Yazar, Arap televizyonlarında Arapça dublajlı olarak ve *Noor* ismiyle yayınlanan *Gümüş* dizisine ilişkin Suudi Arabistan ve Türkiye'de yayımlanan yüksek tirajlı günlük gazetelerdeki haberleri inceleyerek, bu temsiller üzerinden birbirinden farklılaşan Türkiye imgelerinin nasıl kurulduğunu tartışmaya açıyor.

Derginin söyleşi bölümünde Türkiye sinemasının önemli yönetmenlerinden Reha Erdem ve Emin Alper'le gerçekleştirdiğimiz iki ilham verici ve zihin açıcı söyleşi yer alıyor. Değini bölümünde ise, Zeynep Kayacan "*Babamın Sesi ve Annemin Şarkısı*"nda Ev ve Ses Arayışı" başlıklı denemesinde Kürt sorununu farklı veçheleriyle ele alan iki filmi diyaloga sokarak anadil, kimlik, aidiyet, geçmişin bellekteki izleri gibi temalar arasındaki ortaklığı belirgin kılıyor.

Derginin son yazısı kitap eleştirisine ayrılıyor. Zişan Kürüm 2016'da Türkçeye çevrilen Jacques Rancière'in *Sinematografik Masal* isimli kitabını "Sinemanın Modernizminden Söz Etmek Mümkün Müdür?" başlıklı yazısıyla değerlendiriyor. Kürüm, Rancière ve Deleuze'ün sinema felsefeleri arasındaki bağları göstererek bu iki düşünürün birlikte nasıl okunacağına dair ipuçları sunuyor, aynı zamanda kitabın içeriğine ilişkin okuyucuya açıklayıcı bir çerçeve çiziyor.

Keyifli okumalar,

Çağla Karabağ Sarı

Eren Yüksel